Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Contribuția societății civile la dezvoltarea unei politici alimentare globale în UE”

(aviz din proprie inițiativă)

(2018/C 129/04)

Raportor: **Peter SCHMIDT**

Decizia Adunării Plenare	23.2.2017
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	21.11.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	6.12.2017
Sesiunea plenară nr.	530
Rezultatul votului	131/3/7
(voturi pentru/voturi împotrivă/ abțineri)	

1. **Concluzii și recomandări**

1.1. CESE își reiterează apelul privind elaborarea unei politici alimentare globale în UE cu scopul de a asigura o alimentație sănătoasă prin sisteme alimentare durabile, creând o legătură între agricultură și serviciile de alimentație și cele ecosistemice și asigurând lanțuri de aprovizionare care protejează sănătatea publică pentru toate categoriile de populație ale societății europene. O politică alimentară globală a UE ar trebui să îmbunătățească coerența în toate domeniile politicii alimentare, să restabilească valoarea produselor alimentare și să promoveze trecerea pe termen lung de la productivismul și consumerismul alimentar la „cetățenia alimentară”.

1.2. Actualul cadru de politică al UE nu este potrivit pentru a face tranziția către sisteme alimentare mai durabile, în vederea asigurării punerii efective în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD), a dreptului la hrană și a altor drepturi ale omului. Deși cadrele de politică actuale au permis, poate, rezolvarea unor problemele individuale, acestea nu oferă coerența colectivă necesară pentru a aborda gama de provocări cu care se preconizează că se vor confrunta în viitor sistemele alimentare globale și cele ale UE. CESE subliniază că actualele instrumente de politică ale UE trebuie să fie realiniate și armonizate pentru a asigura sisteme alimentare durabile din punctul de vedere al mediului, din punct de vedere economic și sociocultural. De asemenea, CESE reiterează faptul că o politică alimentară cuprinzătoare ar trebui să completeze – și nu să înlocuiască – o PAC redefinită ([1]).

1.3. CESE subliniază necesitatea menținerii unei culturi care să aprecieze importanța nutrițională și culturală a alimentelor, precum și impactul lor social și asupra mediului. În acest sens, gama bogată de produse alimentare și specialități regionale/locale disponibile în UE reprezintă un avantaj real și, ca atare, ar trebui valorificată în continuare. O politică alimentară globală ar trebui să stimuleze o apreciere sporită a alimentelor de către consumatori, să promoveze prevenirea și reducerea risipei de alimente și să contribuie la reintegrarea și realinierea prețului alimentelor pe baza altor valori. În special, aceasta ar trebui să asigure prețuri corecte pentru producători, astfel încât agricultura să rămână viabilă.

1.4. CESE subliniază că toate părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente trebuie să joace un rol în elaborarea unui cadru global, pentru a realiza o distribuție echitabilă de-a lungul lanțului. Niciun sector individual nu poate face acest lucru de unul singur. O politică alimentară globală ar trebui să valorifice puterea industriei și a comerțului cu amănuntul pentru a accelera reorientarea consumatorilor către durabilitate. Tranziția către sisteme alimentare durabile necesită, de asemenea, transformarea consumatorilor implicați în cetățeni activi în domeniul alimentației. Aceasta

([1]) Avizul CESE pe tema „O eventuală redefinire a politicii agricole comune” (JO C 288, 31.8.2017, p. 10).

înseamnă, de asemenea, că o politică alimentară cuprinzătoare trebuie să garanteze că sectorul agroalimentar european este în măsură să vândă la niveluri de calitate care să îi permită să rămână în continuare opțiunea preferată de marea majoritate a consumatorilor.

1.5. CESE recunoaște numărul tot mai mare de inițiative puse în aplicare la nivel regional și local pentru a sprijini sistemele alimentare alternative. Aceste inițiative stabilesc legături mai strânse între producători și consumatori, creează oportunități pentru întreprinderile locale și noi locuri de muncă și reconectează comunitățile cu produsele lor alimentare. CESE subliniază, de asemenea, rolul orașelor în dezvoltarea unor politici alimentare mai integrate. O politică alimentară globală ar trebui să se bazeze pe o guvernanță comună la toate nivelurile – local, regional, național și european –, pe care să o stimuleze și să o dezvolte. Aceasta ar crea un cadru care permite acestor inițiative să evolueze, indiferent de amploarea lor.

1.6. CESE solicită un nou sistem inteligent de etichetare durabilă a produselor alimentare. Politicile s-au concentrat pe nutriție și alte exigențe în materie de sănătate, însă CESE observă că lipsa de informare a consumatorilor cu privire la impactul social și de mediu al produselor alimentare suscită din ce în ce mai multe preocupări. Reprezentanții industriei alimentare sunt conștienți de faptul că aceasta poate reduce impactul asupra mediului până la un punct, însă, în cele din urmă, consumatorii trebuie să fie implicați și informați.

1.7. Pentru a sprijini instituirea unui cadru global care să reunească politicile alimentare ale UE, CESE propune, pe termen scurt/mediu, crearea unui grup operativ intersectorial și interinstituțional, care să implice diferite direcții generale ale Comisiei și alte instituții ale UE. Acest grup operativ ar fi însărcinat cu elaborarea unui plan de acțiune privind durabilitatea produselor alimentare, cu scopul de a ajuta UE să pună în aplicare obiectivele de dezvoltare durabilă pentru produsele alimentare. Planul de acțiune ar trebui elaborat printr-un proces participativ care să implice părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, societatea civilă și cercetătorii. CESE ar sugera organizarea și dezvoltarea unui spațiu care să ofere societății civile posibilitatea de a se implica și a participa activ la acest proces.

1.8. În special, CESE recomandă elaborarea unui tablou de bord al UE privind alimentele durabile, care ar permite întâmpinarea provocărilor legate de sistemele alimentare printr-o abordare multianuală, promovând astfel alinierea politicii la diferite niveluri de guvernanță. Tabloul de bord ar furniza indicatori și, astfel, ar încuraja și ar monitoriza progresele înregistrate în direcția atingerii obiectivelor stabilite.

1.9. Pe termen lung și în funcție de concluziile grupului operativ, CESE încurajează Comisia să analizeze fezabilitatea creării unei DG consacrate alimentației, care ar constitui un centru clar al responsabilităților UE privind toate politicile alimentare și care ar reprezenta sursa de reglementare, de legislație și de aplicare, după caz. O astfel de structură ar putea fi reflectată în toate statele membre ale UE care dispun de ministere de resort pentru produsele alimentare.

2. **Introducere**

2.1. În avizul său exploratoriu privind sistemele alimentare mai durabile, elaborat la solicitarea Președinției neerlandeze a UE în 2016, CESE a solicitat o politică alimentară globală pentru promovarea unei tranziții către sisteme alimentare mai durabile și pentru asigurarea unei mai bune coerențe între obiectivele politicii alimentare (cum ar fi producția agricolă durabilă, regimurile alimentare sănătoase, protecția mediului, relații comerciale mai echitabile etc.). Prezentul aviz se bazează pe recomandările sale de a dezvolta în continuare logica și viziunea unui cadru global.

2.2. Între timp, a crescut și dinamica în favoarea unei abordări mai cuprinzătoare a politicii alimentare. ONU a declarat că acesta va fi „Deceniul de acțiune privind alimentația”, recunoscând necesitatea de a reorganiza sistemele alimentare, în vederea asigurării unei alimentații mai sănătoase și mai bune. Grupul de experți la nivel înalt al Comitetului pentru securitatea alimentară mondială a insistat asupra acestui imperativ în raportul său din septembrie 2017 ([2]). La nivelul UE, Comitetul Regiunilor a adoptat recent un aviz prin care solicită o politică alimentară globală și durabilă a UE, care să conecteze diferitele domenii de politică alimentară. Grupul internațional de experți în materie de sisteme alimentare durabile (IPES-Food) a lansat un proces participativ pe o durată de trei ani, cu scopul de a dezvolta un model de politică alimentară comună până în 2018, implicând grupuri științifice, părți interesate, organizații ale societății civile și factori de decizie. O multitudine de inițiative transsectoriale la nivel național, regional și local, care se bucură de participarea activă a societății civile, influențează deja sistemele alimentare europene.

([2]) HLPE, 2017. Nutriție și sisteme alimentare.

2.3. CESE consideră că punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă în Europa este esențială pentru promovarea unei abordări globale care să includă diferite domenii de politică (agricultură, sănătate, mediu, comerț, dezvoltare, inovare etc.) și niveluri de guvernanță (UE, național, local), precum și pentru realizarea unor modele mai durabile de producție și consum de alimente. Dezbaterea în curs privind politica agricolă comună post-2020 (PAC) reprezintă, de asemenea, o oportunitate esențială pentru a asigura coerența între o politică agricolă redefinită și alte obiective ale politicii alimentare ([3]).

2.4. Unele state membre (de exemplu, Finlanda, Franța, Germania, Țările de Jos și Suedia) devin din ce în ce mai active în politicile alimentare în materie de sănătate, mediu și durabilitate. CESE avertizează că există riscul ca adoptarea unor abordări diferite în statele membre să fie în detrimentul consumatorilor și al întreprinderilor. CESE consideră acest lucru un motiv suplimentar pentru a solicita un cadru global la nivelul UE.

3. **Diagnostic – ce nu funcționează în actualul cadru de politică**

3.1. Au apărut tot mai multe dovezi științifice cu privire la impactul produselor alimentare asupra sănătății, mediului și societății în ansamblu. „Lumea alimentară" în care se înscria PAC la crearea sa a devenit mai complexă. Europa nu cunoaște penurii, iar această realizare se datorează PAC și creșterii veniturilor, precum și îmbunătățirii metodelor de producție în sectorul agricol. În sectorul alimentației, ocuparea forței de muncă și crearea de valoare au trecut de la terenuri și mare către fabrici, sectorul comerțului cu amănuntul și serviciile alimentare. Agenda privind sănătatea s-a extins și nu mai privește doar consumul insuficient; în prezent, încă există regimuri alimentare inadecvate din cauza inegalităților sociale și o „nouă" sărăcie alimentară, însă impactul lor este depășit, de departe, de bolile netransmisibile pe scară largă. Printre acestea se numără afecțiunile cardiace, accidentele vasculare cerebrale, diabetul si obezitatea. Bolile cardiovasculare (BCV) cauzează anual 1,8 milioane de decese în UE, reprezentând 37 % din totalul deceselor din UE ([4]). În 2015, aproape 49 de milioane de persoane erau afectate de boli cardiovasculare în UE.

3.2. Tendințele sociale europene au adus, de asemenea, schimbări majore în ceea ce privește alimentele, gusturile și bucătăriile. Modelele de consum și stilul de viață s-au schimbat de la crearea PAC. O tranziție culinară are loc, în special, în rândul femeilor, deoarece, din punct de vedere istoric, acestea și-au asumat și, adesea, încă își asumă responsabilitățile legate de alimentație în cadrul gospodăriei. Schimbările tehnologice în sectorul alimentar au avut efecte sociale atât pozitive, cât și negative. E posibil ca alegerile să se fi îmbunătățit, dar patrimoniul cultural divers și bogat al Europei este uneori slăbit. Bugetele mari pe care întreprinderile din sectorul alimentar le alocă marketingului au încurajat, în general, consumatorii să mănânce alimente „ultraprocesate". Cifrele din acest sector arată că belgienii, de exemplu, consumă două treimi din calorii din alimente preprocesate și ambalate – chiar mai mult decât britanicii ([5]). Organismele publice din domeniul sănătății sunt preocupate de consumul excesiv de alimente prelucrate, cu un conținut ridicat de sare, zahăr și grăsimi. Acestea pot fi ieftine, ceea ce acționează ca un stimulent pentru persoanele cu venituri mici, care au deja o stare de sănătate mai precară decât cea medie. Astfel, regimul alimentar contribuie la crearea inegalităților sociale în Europa ([6]). În timpul marii recesiuni și după aceasta, în Europa s-a înregistrat o creștere a donațiilor caritabile de alimente. Furnizarea unui astfel de ajutor alimentar de urgență nu trebuie să înlocuiască responsabilitatea Europei în ce privește abordarea inegalităților sociale care duc la boli asociate regimului alimentar.

3.3. Impactul produselor alimentare asupra mediului a fost documentat și recunoscut. Schimbările climatice reprezintă o amenințare recunoscută, iar UE a sprijinit ferm Convenția-cadru privind schimbările climatice, încheiată la Paris în 2015. De asemenea, UE a asigurat o mai bună reglementare în materie de mediu și prevenirea daunelor aduse acestuia, de exemplu prin Directiva-cadru privind apa. Cu toate acestea, gusturile alimentare europene stimulează modele de consum care implică un nivel ridicat de utilizare ascunsă sau „indirectă" a apei, ceea ce constituie o amenințare pentru statele membre ([7]) și necesită o abordare mai integrată a terenurilor, a agriculturii și a apei ([8]). De asemenea, este îngrijorător faptul că solurile din Europa sunt fragile. Modelul oferit de Centrul Comun de Cercetare al UE sugerează că eroziunea solului cauzată de apă a afectat 130 de milioane de hectare din suprafața UE-27; aproape 20 % din această suprafață suferă pierderi de sol de peste 10 tone/ha/an ([9]). Pierderea biodiversității este semnificativă atât pe uscat, cât și pe mare, unde se constată presiunea

([3]) Cf. nota de subsol 1.
([4]) http://www.ehnheart.org/cvd-statistics.html
([5]) Euromonitor International, Passport Nutrition 2017.
([6]) Oxfam (2015), *A Europe for the many, not the few* („O Europă pentru cei mulți, nu pentru cei puțini").
([7]) De exemplu. Hoekstra & Mekonnen (2016)
([8]) OCDE (2014).
([9]) https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/soil-erosion-by-water-1/assessment

exercitată asupra diversității stocurilor ([10]). În pofida acestui fapt, statele membre continuă să recomande consumatorilor să mănânce pește din motive nutriționale, fără a fi conștienți de consecințele asupra mediului.

3.4. Din punct de vedere economic, ultimii 60 de ani au fost considerați un succes. Alimentele sunt omniprezente. Proporția medie a cheltuielilor unei gospodării efectuate pentru cumpărarea de alimente a scăzut de la 30 % la 15 %. Prețurile de consum au scăzut, datorită apariției unor mari lanțuri de comercializare cu amănuntul în industria alimentară. Însă, în prezent, economiștii se întreabă dacă prețurile alimentelor reflectă costul real de producție sau dacă ele țin seama pe deplin de anumite costuri. CESE observă cu interes activitatea desfășurată în prezent de FAO privind contabilizarea integrală a costurilor agricole ([11]). Dezechilibrele de forțe din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente au crescut, de asemenea, ducând la practici comerciale neloiale și la consecințe conexe ([12]), iar cota care revine producătorului din prețul plătit de consumator a scăzut.

3.5. Tendința de supraproducție a determinat scăderea prețurilor, dar și instituționalizarea risipei de alimente. În timp ce consumatorii din țările cu venituri reduse din lume risipesc o cantitate estimată de 8 % din alimente, consumatorii din UE risipesc aproximativ o treime din ceea ce cumpără. Proiectul Fusions finanțat de UE estimează că, anual, se risipesc în UE 88 de milioane de tone de alimente, în valoare de 143 de miliarde de euro ([13]). Această dimensiune culturală a risipei de alimente nu este tratată pe deplin de abordarea aferentă economiei circulare sau de Foaia de parcurs către o Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor, care sunt valoroase, întrucât consideră alimentele drept o entitate materială, însă nu țin seama de valoarea lor culturală sau de valoarea pe care ele o au pentru consumatori. O provocare pentru Europa este să găsească un mod de a crea un nou concept de „cetățenie alimentară", care să privească consumul de alimente astfel încât să se asigure durabilitatea.

3.6. Datele și studiile realizate atât de centrele universitare, cât și de industria alimentară ne-au îmbunătățit capacitatea de înțelegere a modului în care sistemele alimentare europene au impact asupra societății, mediului și a rezultatelor din domeniul sănătății. Luate împreună, acestea sugerează necesitatea unei abordări mai integrate. Deși cadrele de politică actuale ar fi reușit să abordeze problemele individuale, acestea nu oferă coerența colectivă necesară pentru a aborda gama de provocări cu care se presupune că se vor confrunta în viitor sistemele alimentare globale și cele ale UE. Politicile alimentare sunt în mare parte dezvoltate în mod izolat și, adesea, sunt lipsite de coerență. Politicile de la diferite niveluri de guvernanță sunt, de asemenea, deconectate unele de altele. Un exemplu care ilustrează necesitatea unei abordări mai integrate este rezistența antimicrobiană, care s-a răspândit prin utilizarea antibioticelor în zootehnie și care amenință, în prezent, sănătatea umană. Importanța unei politici alimentare integrate în legătură cu această problemă a fost, de asemenea, subliniată de comisarul Andriukaitis într-un discurs recent. Un alt exemplu este conflictul legat de exploatarea terenurilor pentru hrană și exploatarea terenurilor pentru producerea de energie, locuințe și pentru a răspunde altor imperative. De asemenea, risipa de alimente reprezintă, parțial, rezultatul creșterii eficienței producției; sistemul este aprovizionat în mod constant și masiv cu alimente. Tentativele de a rezolva această situație apelând la comportamentul rațional al consumatorilor eșuează.

3.7. Dacă ar „renaște" astăzi, UE ar crea o politică alimentară globală care ar urmări asigurarea unor regimuri alimentare durabile prin sisteme alimentare durabile, asociind producția agricolă cu serviciile de alimentație și cu cele ecosistemice și asigurând lanțuri de aprovizionare care să protejeze sănătatea publică a tuturor categoriilor de populație ale societății europene ([14]). Provocarea politică este reprezentată de modul în care se poate determina schimbarea necesară. Din punct de vedere istoric, politica UE s-a dezvoltat printr-un proces de modificare democratică, cu schimbări mai bruște din cauza crizelor, astfel cum s-a întâmplat cu siguranța alimentară în 2000 și cu scandalul privind carnea de cal în perioada 2013-2015.

4. **Rolul societății civile în dezvoltarea unor politici alimentare mai durabile**

4.1. CESE ia notă de faptul că segmente vaste ale societății europene recunosc noile provocări structurale în materie de guvernanță alimentară a UE. UE ar putea trece de la o atitudine bazată pe adaptarea politicii și reacționarea la situația existentă, la o abordare proactivă. CoR a creat precedente importante în avizul său recent. Interesul pe care îl trezește

([10]) https://www.eea.europa.eu/highlights/fish-to-fork-a-need
([11]) www.fao.org/nr/sustainability
([12]) Avizul CESE pe tema *„Practicile comerciale neloiale din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente între întreprinderi"* (JO C 34, 2.2.2017, p. 130).
([13]) http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en
([14]) Mason & Lang (2017), *Sustainable Diets* („Regimuri alimentare durabile"), Abingdon: Routledge.

crearea unei politici alimentare mai bune pentru orașele UE ar trebui integrat în prezent și în preocupările mediului rural. Multe orașe europene sunt implicate în acțiuni prin intermediul consiliilor de politică alimentară, al rețelelor urbane pentru durabilitate și/sau al acțiunilor în domeniul schimbărilor climatice, precum și al programului „Orașe sănătoase" al OMS. Semnarea Pactului de la Milano din 2015 privind politica alimentară urbană reflectă acest interes.

4.2. Recent, lanțul de aprovizionare cu alimente a fost reorganizat în diverse feluri, astfel încât să se asigure reconectarea producătorilor cu consumatorii și relocalizarea producției agricole și alimentare. Printre acestea se numără agricultura sprijinită de comunitățile locale, lanțurile scurte de aprovizionare, rețelele de produse alimentare alternative, sistemele agricole locale și vânzările directe. Cooperativele de consum pot, de asemenea, să joace un rol esențial prin asigurarea unei legături strânse cu comunitățile locale, precum și a unui interes social, educațional și în materie de mediu. Instituțiile publice dispun de sisteme care fac și ele parte din acest proces, de exemplu, prin programe de achiziții publice pentru școli și spitale, care încurajează furnizarea de produse alimentare ecologice locale, așa cum se întâmplă în Danemarca și la Malmö, Suedia. Acest lucru se potrivește abordării UE în domeniul economiei circulare.

4.3. Prin stabilirea unor legături mai strânse între producători și consumatori, sistemele alimentare mai localizate și inițiativele ascendente ar putea juca un rol esențial în încurajarea unui consum alimentar mai sănătos și mai durabil. Societatea civilă și implicarea comunității locale consolidează aceste legături, după cum se poate observa în numeroasele inițiative durabile din sectorul alimentar adoptate în orașe din întreaga Europă. Cu toate acestea, în prezent, politicile la nivelul UE nu sunt suficient de dezvoltate pentru a învăța din aceste experimente și, cu atât mai puțin, pentru a le sprijini atunci când acestea sunt promițătoare. Prin urmare, o politică alimentară globală ar putea contribui atât la stimularea, cât și la dezvoltarea unei guvernanțe comune pentru aceste inițiative. Întreprinderile agricole se adaptează la cerințele pieței, dar sunt constrânse de natura producției agricole; o schimbare a sistemelor de producție necesită timp.

4.4. Economia alimentară se confruntă cu provocări majore de natură tehnică, financiară și socială ([15]), care au fost recunoscute de programele importante de investiții pentru inovare și progres tehnologic. În Europa, există aproximativ 289 000 de întreprinderi producătoare în sectorul alimentar, însă 3 000 dintre acestea reprezintă aproape jumătate din piața UE ([16]). Studiile sugerează că sistemele alimentare reziliente trebuie să mențină un mix de întreprinderi agricole mari și mici. Există disparități majore între cele mai mari întreprinderi europene din sectorul alimentar și sectorul IMM-urilor. Acestea ar putea fi mai bine integrate în cadrul unei Europe sociale. Economia digitală oferă oportunități pentru crearea unor legături mai strânse între consumatori și producători. Întreprinderile salută inițiativele inovatoare în materie de durabilitate și doresc cadre clare.

4.5. Cetățenii europeni au un interes clar în asigurarea faptului că alimentele lor provin din surse durabile. Sistemele de etichetare nu sunt capabile să ofere claritate, pur și simplu din cauza complexității problemei. Într-un raport recent elaborat de Karl Falkenberg, s-a sugerat că „marca" produselor alimentare europene ar trebui să se axeze pe durabilitate sau pe „o viață mai bună și o împărțire echitabilă, în limitele planetei noastre" ([17]). Acest lucru sugerează atât accentul social, cât și cel ecologic și economic. Unele aspecte culturale depășesc competența instituțiilor europene, cum ar fi conflictul dintre activitatea plătită (în lanțurile de aprovizionare) și neplătită (în bucătăriile familiale) din sectorul alimentar, dar există elemente ale sistemului alimentar european care sunt esențiale pentru conceptul european de alimentație (sau „marcă"). Europa este renumită pentru diversitatea sa culinară și varietatea producției sale. Aceasta nu numai că trebuie protejată, ci și sporită în mod activ. Sistemul privind sigla de calitate a Uniunii Europene (IGP, DOP, STG) este util, dar acoperă numai specialitățile alimentare; nu implică tendințele din alimentația la scară largă. Sugestia domnului Falkenberg, potrivit căreia ar trebui să aspirăm la corectitudine, ar trebui, desigur, să presupună un „nou acord" privind salariile și tratamentul echitabil al lucrătorilor migranți din cadrul întreprinderilor din sectorul alimentar al UE. Acestea sunt aspecte sensibile, dar importante, prin care o politică alimentară globală poate oferi un sprijin practic armoniei sociale în Europa.

4.6. O chestiune care îi preocupă în mod deosebit pe părinți și organismele din domeniul sănătății este legată de disparitățile în ce privește sumele investite în mesajele privind produsele alimentare destinate copiilor. OMS consideră acest lucru o problemă prioritară, deoarece un procent extrem de ridicat din aceste mesaje se referă la alimente cu un conținut ridicat de sare, zahăr și grăsimi ([18]). Odată cu trecerea de la mediile de informare tradiționale la cele digitale, cresc

([15]) Freibauer, Mathijs et al (2011), Cel de-al treilea raport SCAR către CE.
([16]) http://www.fooddrinkeurope.eu/publication/data-trends-of-the-european-food-and-drink-industry-2016/
([17]) Falkenberg K (2016), „Durabilitate, acum! O viziune europeană privind durabilitatea", CESP, numărul 18, 20 iulie.
([18]) Regiunea europeană a OMS (2013) http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/191125/e96859.pdf

argumentele în favoarea unei abordări globale. Se estimează că, în 2016, în Europa de Vest s-au cheltuit 37 de miliarde de dolari exclusiv pentru publicitatea digitală în sectorul alimentar ([19]). CESE ia notă de apelul recent lansat de consumatori către întreprinderile din sectorul alimentar și al comerțului cu amănuntul, prin care le solicită acestora să nu mai folosească mascotele de marcă în campaniile publicitate și de marketing pentru alimente cu un conținut ridicat de grăsimi, sare și zahăr. În lipsa unei acțiuni adecvate din partea sectorului industrial, guvernele ar trebui să ia în considerare introducerea unor măsuri de reglementare ([20]).

4.7. Obiectivul pe 50 de ani al politicii alimentare a UE ar trebui să fie promovarea tranziției de la consumerismul alimentar (caracterizat de risipă) la „alimentația cetățenească" (caracterizată de grijă și responsabilitate). Tranziția către o alimentație durabilă, prin sisteme alimentare durabile, necesită transformarea consumatorilor implicați în cetățeni activi în domeniul alimentației. CESE își reiterează propunerea privind lansarea unei campanii de informare și sensibilizare la nivel european privind „valoarea produselor alimentare". Acest lucru va fi necesar pentru a asigura o modificare pe termen lung a comportamentului consumatorilor ([21]).

5. **Viziunea – obiectivele și structura unei politici alimentare globale în UE**

5.1. Politica alimentară este o politică globală, care organizează și sprijină cadrul sistemelor alimentare, de la producția primară (fermieri) până la consum, trecând prin faza de producție (prelucrare). Ea clarifică și pune în lumină ceea ce de regulă nu se vede. Având în vedere faptul că alimentația face parte integrantă din atât de multe domenii ale vieții, cum ar fi educația, sănătatea, mediul, comerțul, relațiile sociale și cultura, valoarea unei politici alimentare globale constă în faptul că societatea poate clarifica ce-și dorește și ce poate obține de la sistemul său alimentar. Aceasta stabilește legături între elemente care, altfel, pot fi prea ușor deconectate și fragmentate. Întrebările referitoare la ce mâncăm, cum mâncăm și cum producem în prezent alimentele, și cu ce costuri, au consecințe asupra viitorului.

5.2. Politica alimentară are o influență puternică asupra dezvoltării zonelor rurale și urbane. Aceasta creează locuri de muncă în toate sectoarele conexe, cum ar fi agricultura și infrastructura sa tehnică, prelucrarea produselor alimentare, transportul, comerțul, ambalarea, comerțul cu amănuntul și serviciul alimentar etc. Ea afectează mijloacele de subzistență a milioane de cetățeni ai UE. Sectorul UE de producție alimentară cuprinde 4,25 milioane de persoane, are o cifră de afaceri de 1 098 de miliarde de euro, cheltuiește 2,5 miliarde de euro pentru cercetare și dezvoltare și înregistrează un excedent de 25,2 de miliarde de euro în ceea ce privește comerțul cu alimente prelucrate ([22]). În pofida importanței economice a alimentelor pentru economia UE, în prezent nu există o politică alimentară a UE ca atare. În schimb, sistemele alimentare sunt modelate de o varietate de cadre de politică distincte, astfel cum s-a subliniat mai sus.

5.3. O politică alimentară potrivită pentru secolul XXI trebuie să îndeplinească mai multe criterii: calitatea alimentelor (cum ar fi gustul, plăcerea, aspectul și autenticitatea); sănătatea (cum ar fi siguranța, nutriția, disponibilitatea și cunoștințele); mediul (cum ar fi CO_2, apa, utilizarea terenului, solul, biodiversitatea, calitatea aerului și reziliența sistemică), valorile sociale și culturale (cum ar fi identitatea, egalitatea accesului, încrederea, alegerea și abilitățile); o economie sănătoasă (cum ar fi concurența reală și veniturile echitabile, locurile de muncă decente, costurile complet internalizate și prețurile rezonabile și competitive) și buna guvernanță (cum ar fi responsabilitatea democratică, transparența, procesele etice și utilizarea unor dovezi științifice solide). Toate politicile alimentare existente ale UE pot fi privite din perspectiva acestor linii politice.

5.4. O politică alimentară globală trebuie să consolideze ecosistemele reziliente și să se asigure că toate părțile interesate și participanții la lanțul de aprovizionare cu alimente au un venit decent atât în interiorul, cât și în exteriorul UE. Prețurile la alimente nu reflectă costurile totale ale producției, iar costurile sociale și cele legate de sănătate și de mediu sunt, în mare parte, externalizate. Căutarea unor alimente mai ieftine și mai „accesibile" nu trebuie să implice modificarea altor caracteristici și efecte ale producției și consumului de alimente. O politică alimentară globală ar putea contribui la reintegrarea și realinierea prețului alimentelor la alte valori.

5.5. O politică alimentară globală ar trebui să reunească politicile existente și politicile noi, cu obiectivul final de a furniza sisteme alimentare durabile și regimuri alimentare sănătoase. Acest lucru nu ar trebui să însemne reinventarea roții, prin crearea unei politici complet noi sau prin însușirea de noi competențe pentru UE, deoarece nu se urmărește impunerea

([19]) https://www.statista.com/statistics/237928/online-advertising-spending-in-western-europe/
([20]) „Personaje de desene animate și produse alimentare: doar pentru distracție?", document de poziție, BEUC, 2017.
([21]) Cf. nota de subsol 12.
([22]) http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/Data_and_trends_Interactive_PDF_NEW.pdf

unui standard unic. Mai degrabă, este vorba despre adoptarea unor reforme la nivelul UE pentru a încuraja acțiuni noi și mai durabile la toate nivelurile (local/municipal, regional, național și la nivelul întreprinderilor), precum și despre extinderea inițiativelor deja existente, asigurând astfel o mai mare coerență. Aceasta înseamnă integrarea măsurilor la nivelul UE cu ceea ce se poate realiza cel mai bine la alte niveluri de guvernanță. Acesta ar putea fi și cazul regimurilor fiscale care îmbunătățesc accesul la regimuri alimentare sănătoase prin urbanism și achiziții publice, sprijinind astfel piețele locale și ocuparea forței de muncă.

5.6. O politică alimentară globală ar trebui, de asemenea, să devină punctul de plecare al unei acțiuni de eliminare a practicilor comerciale neloiale caracterizate de un dublu standard și de un nivel mai scăzut de calitate a produselor, aceasta însemnând producția și vânzarea de produse alimentare de calitate inferioară în diferite state membre, într-un ambalaj identic ([23]).

5.7. Pentru a atinge aceste obiective, trebuie coordonate măsurile de politică în ceea ce privește atât oferta, cât și cererea. Acest lucru înseamnă că disponibilitatea și accesibilitatea produselor alimentare prin intermediul producției alimentare durabile trebuie, de asemenea, să fie coordonate, îmbunătățind accesul și capacitatea consumatorilor de a alege alimente sănătoase și gustoase. Ar trebui dezvoltată o combinație de *modificări legislative* care să elimine obstacolele din calea reglementării și să ofere stimulente fiscale și *schimbări comportamentale*, printr-o mai bună informare, educare și sensibilizare în rândul consumatorilor și al prelucrătorilor. Scopul principal este de a spori conștientizarea privind valoarea produselor alimentare și de a o susține la toate nivelurile, precum și de a sprijini schimbări treptate, dar semnificative. De exemplu, reducerea cantității de sare este mai eficace dacă se face în mod treptat, dar sistematic, însă nu există niciun stimulent pentru întreprinderi să reajusteze compoziția produsele lor.

5.8. În ceea ce privește oferta, pentru ca politica alimentară europeană să fie cu adevărat relevantă pentru consumatorii europeni, este esențial ca alimentele produse într-un mod durabil în UE să fie competitive. Aceasta înseamnă că, pe de o parte, sectorul agroalimentar european este în măsură să livreze consumatorilor nu numai alimente la prețuri care acoperă costurile suplimentare pentru criterii precum durabilitatea, securitatea alimentară și nutriția, ci și un venit echitabil al fermierilor, și, pe de altă parte, își menține poziția pe piață ca opțiune preferată de marea majoritate a consumatorilor.

5.9. Punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă oferă un cadru esențial pentru o acțiune comună, menită să furnizeze hrană populației planetei în mod durabil în perspectiva anului 2030. Aspectele legate de alimentație și agricultură se regăsesc în cele 17 obiective de dezvoltare durabilă. În special, OMS afirmă că 12 dintre obiectivele de dezvoltare durabilă necesită acțiuni în domeniul nutriției. Prin natura sa, punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă necesită soluții colaborative, holistice, care implică diferite departamente, ministere, sectoare și întregul lanț de aprovizionare cu alimente. Acest lucru oferă oportunități excelente pentru poziția de lider a UE la nivel continental.

5.10. O politică alimentară globală ar trebui să reunească diferite abordări în vederea punerii în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă și ar trebui să includă guvernanța pe mai multe niveluri și guvernanța multisectorială existente pentru a realiza un proces de elaborare a politicilor și mai integrat. În prezent, Europa își definește pozițiile privind diferiții piloni ai sistemului alimentar, și anume:

— agricultura [o PAC reformată ([24]), accelerarea dezvoltării unor modele de producție sustenabile, reînnoirea generațiilor, venituri viabile pentru fermieri, bunuri publice pentru bani publici, bunăstarea animalelor];

— o dezvoltare teritorială echilibrată/dezvoltare rurală [Cork 2.0 ([25])];

— procesarea durabilă (reformularea produsului);

— economia circulară ([26]) (deșeuri alimentare, eficiență energetică);

— un consum alimentar durabil (alegeri alimentare care protejează sănătatea și mediul, rolul de lider jucat de sectorul comerțului cu amănuntul);

— impactul social (distribuția echitabilă a salariilor și a veniturilor, protecția socială);

([23]) Rezultatele studiului efectuat de Universitatea de Chimie și Tehnologie din Praga, 2015 http://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Prezentace.pdf
([24]) Cf. nota de subsol 1.
([25]) Avizul CESE pe tema „*De la Declarația de la Cork 2.0 la acțiuni concrete*” (JO C 345, 13.10.2017, p. 37).
([26]) Avizul CESE pe tema „*Închiderea buclei – Un plan de acțiune al UE pentru economia circulară*” (JO C 264, 20.7.2016, p. 98).

— impactul cultural (identitate regională/locală);

— sănătate, nutriție (regim alimentar mai sănătos/siguranță alimentară);

— protecția mediului [sol ([27]), biodiversitate, calitatea apei/aerului];

— educație (educația școlară, valoarea alimentelor, modul de a găti, ce înseamnă alimentele bune);

— comerțul, inclusiv comerțul internațional [practici comerciale mai echitabile în lanțul de aprovizionare cu alimente ([28]), suveranitatea alimentară];

— dezvoltare (coerența politicilor pentru dezvoltare).

5.11. Această nouă abordare globală ar trebui să fie dinamică și să implice părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente și societatea civilă în ansamblul său, asigurând o „democrație alimentară" responsabilă și transparentă.

5.12. Pentru a rezuma, o politică alimentară globală ar trebui: 1. să fie *durabilă* din punctul de vedere al mediului, din punct de vedere sociocultural și economic; 2. să fie *integrată* în sectoare și niveluri de guvernanță; 3. să includă toate domeniile societății și 4. să consolideze condițiile de muncă echitabile la toate nivelurile.

6. **Foaie de parcurs – Ce măsuri sunt necesare pentru a realiza o politică alimentară globală?**

6.1. La fel cum fondatorii pieței comune din anii 1950 au considerat că produsele alimentare sunt esențiale pentru o Europă mai bună și mai pașnică, în prezent, șase decenii mai târziu, CESE subliniază necesitatea de a demara crearea unui sistem alimentar mai durabil pentru Europa. Presiunile sunt deja bine cunoscute și au fost evidențiate. Aceste aspecte trebuie și vor fi abordate la nivel local și la nivelul statelor membre. Cu toate acestea, este nevoie, de asemenea, de acțiuni transeuropene.

6.2. CESE sugerează înființarea unui grup operativ intersectorial și interinstituțional, care să implice diferite DG ale Comisiei și alte instituții ale UE, în vederea elaborării unui plan de acțiune privind durabilitatea produselor alimentare, pentru a ajuta UE să pună în aplicare obiectivele de dezvoltare durabilă legate de produsele alimentare. Planul de acțiune ar trebui elaborat printr-un proces participativ care să implice părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, societatea civilă și cercetătorii.

6.3. CESE sesizează oportunitatea de a organiza și de a dezvolta un spațiu care să permită societății civile să se implice și să participe activ la acest proces, pornind de la impulsul creat de audierile experților CESE pe această temă.

6.4. JRC, DG Cercetare și agențiile de cercetare din statele membre sunt invitate să elaboreze un „tablou de bord al UE privind alimentele durabile", pentru a încuraja și a monitoriza progresele realizate în vederea atingerii obiectivelor stabilite. O combinație de indicatori noi și vechi va fi necesară pentru a încorpora și a traduce obiectivele de dezvoltare durabile legate de alimente și alte obiective internaționale (cum ar fi emisiile de gaze cu efect de seră) în domeniile europene.

6.5. Comisia, Parlamentul și Consiliul sunt invitate să analizeze fezabilitatea creării unei DG consacrat domeniului alimentar, care ar îmbunătăți coordonarea sarcinilor și a responsabilităților privind toate politicile alimentare, de la metodologii comune privind analiza ciclului de viață, până la volumele mari de date privind produsele alimentare și alimentația durabilă. Această nouă DG ar oferi cadrul necesar pentru a acorda prioritate produselor alimentare și ar reprezenta sursa de reglementare, de legislație și de aplicare, după caz.

6.6. Ar trebui creat un nou consiliu european pentru politica alimentară. Unele state membre dispun deja de astfel de organisme (de exemplu în Țările de Jos și Laboratorul de politici alimentare nordice). Acestea ar oferi recomandări cu privire la tranzițiile pe care știința le sugerează ca fiind necesare în vederea îndeplinirii ODD și a cerințelor Acordului de la Paris privind schimbările climatice.

([27]) Avizul pe tema „*Utilizarea terenurilor pentru producția durabilă de alimente și serviciile ecosistemice*" (adoptat la 18.10.2017, încă nepublicat în JO).

([28]) Cf. nota de subsol 12.

6.7. Tranziția la sisteme alimentare europene durabile presupune o mai bună integrare a consilierii în domeniul sănătății, al alimentației, al mediului și al economiei. CESE sprijină elaborarea unor orientări ale UE privind regimurile alimentare, bazându-se pe inițiativele Germaniei, Țărilor de Jos, Suediei și Franței, pentru a oferi consumatorilor și industriei orientări mai clare cu privire la modul de echilibrare a alimentației bune cu un impact redus asupra mediului și pentru a preveni afirmațiile false legate de mediu și de sănătate, ținând seama de preferințele culturale. Acest lucru ar trebui să se reflecte într-un nou sistem inteligent de etichetare durabilă a produselor alimentare.

Bruxelles, 6 decembrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS